

Bra att veta om SCREENING FÖR TARMCANCER

Med hjälp av screening försöker man upptäcka tarmcancer i ett tidigt skede som inte ännu ger symtom. Screeningens mål är att minska antalet dödsfall som beror på tarmcancer.

Tarmcancer är en gemensam benämning på cancer i tjocktarmen och ändtarmen. Endast prostatacancer och bröstcancer är allmänna cancersjukdomar i Finland än tarmcancer.

HUR TARMCANCER UPPSTÅR

Tarmcancer uppstår när celler i tarmens slemhinna blir elakartade och börjar föröka okontrollerat. Elakartade tumörer utvecklas i allmänhet av godartade förhöjningar i tarmens

slemhinna, dvs. polyper, som också kallas adenom.

I allmänhet blir tumörerna obemärkt elakartade, eftersom polyperna sällan förorsakar symtom.

RISKFAKTORER

Med riskfaktorer för tarmcancer avses de enskilda faktorer som ökar möjligheten att insjukna i tarmcancer. Man känner inte exakt till allt som förorsakar tarmcancer, men både miljöfaktorer och ärftlighet påverkar uppkomsten av tumörer.

Sannolikheten att få tarmcancer minskar om man får i sig mycket kostfiber, äter grönsaker och frukt och är fysiskt aktiv.

Faktorer som ökar sannolikheten att insjukna är

- högre ålder (åtta av tio insjuknade är äldre än 60 år)
- brist på motion
- rökning
- kost som innehåller rikligt med processat och rött kött
- riklig alkoholkonsumtion
- övervikt
- tarmcancer hos en nära släkting

SYMPTOM

I början visar tarmcancer ofta inga symtom alls eller symtomen är obestämda. De mest typiska symtomen är olika förändringar i tarmfunktionen, såsom magsmärtor, förstoppning, omväxlande diarré, svårigheter att tömma tarmen och blodig avföring. Det kan också förekomma slemmig eller knapp avföring eller svullnad och kramper i magen. Ibland kan anemi och trötthet eller oförklarlig viktnedgång tyda på tarmcancer.

Eftersom symtomen på tarmcancer visar sig småningom och man kan ha haft liknande magbesvär redan flera år tidigare, inser man ofta inte att de är allvarliga. Många kan också uppfatta symtomen

som något att skämmas för. Därför dröjer många med att låta undersöka saken.

Kontakta läkare, om du har symtom som fortsätter utan en klar orsak. Gör det också om du just har deltagit eller snart ska delta i screening. Oftast visar undersökningarna att orsaken till symtomen är något annat än cancer.

SCREENING FÖR TARMCANCER

Avsikten med screening för tarmcancer är att upptäcka tarmcancer i ett tidigt skede, då sjukdomen sannolikare kan botas. Screeningens mål är att minska antalet dödsfall som beror på tarmcancer. En tumör i tarmarna kan i början blöda litet så att det inte syns med blotta ögat. Med hjälp av

VISSTE
DU?

Med hjälp av screeningen kan man också upptäcka polyper som inte är cancer, men av vilka en del kan utvecklas till cancer. Polyperna kan avlägsnas så att de inte utvecklas till cancer. På det sättet kan man också förebygga cancer genom screening.

screeningstestet kan sådant dolt blod upptäckas i avföringen. På det sättet kan sjukdomen hittas i ett tidigt skede och behandlas innan canceren hinner framskrida långt.

Målgruppen för tarmcancerscreening är personer i åldern 56–74 år, eftersom tarmcancer är allmänast i den åldersgruppen. Kallelsen till screening skickas ut med två års mellanrum. Screeningens ska upprepas regelbundet, eftersom ett test endast talar om situationen vid den tidpunkten. Screening är en del av hälsovården i hemkommunen.

SCREENINGTESTET

Testet som används vid screening för tarmcancer heter FIT. Det är ett immunokemiskt test, med vilket man letar efter dolt blod i avföringen.

De som kallas till screeningen får en kallelse, ett provtagningsredskap och noggranna anvisningar för provtagningen per post. Screeningprovet tar man själv hemma genom att stryka lite av sin avföring på teststickan. Provet ska postas för

undersökning till screeningcentralen i ett kartongkuvert som finns i paketet. Portot är betalt. Screeningcentralen undersöker provet i laboratorium.

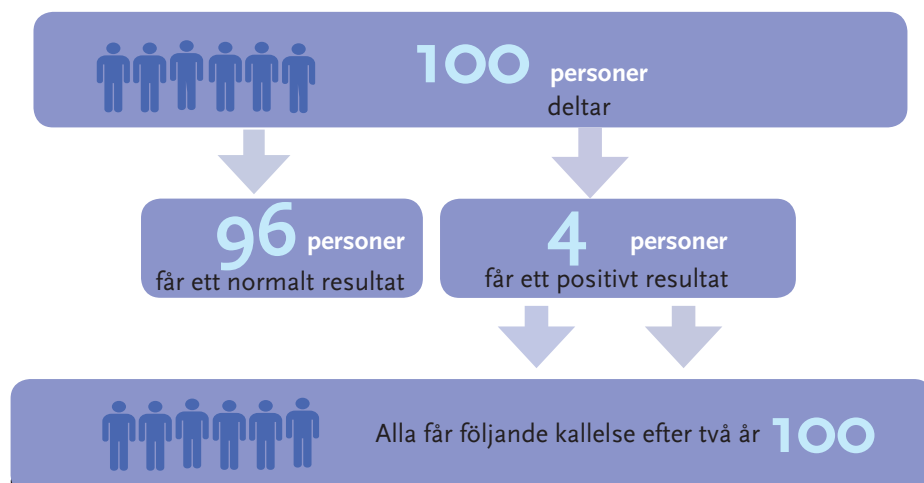
VISSTE
DU?

Screeningstestet är avgiftsfritt.

SCREENINGTESTETS RESULTAT

Screeningstestets resultat skickas till den som deltagit i screeningen per post inom ungefär en månad efter att provet skickats tillbaka. Resultatet kan vara negativt eller positivt. Ett negativt, dvs. normalt, resultat betyder att det inte upptäcktes blod i provet. Ett positivt resultat betyder att det fanns blod i screeningprovet.

Hos nio av tio är resultatet normalt. Det ger inte anledning till närmare undersökningar. Följande screeningkallelse kommer efter två år fram till 74 års ålder. Om du ändå upplever fortgående symptom i tarmfunktionen ska du alltid ta kontakt med läkare.

Ungefär fyra deltagare av hundra får ett positivt resultat. Det är inte nödvändigtvis ett tecken på cancer, men närmare undersökningar behövs för att ta reda på orsaken.

KOLOSKOPI

Om det upptäcks blod i screeningresultatet görs det oftast en endoskopisk undersökning av tjocktarmen, dvs. koloskopi.

Vid koloskopin används ett koloskop, som är böjligt. I samband med undersökningen kan man ta provbitar och avlägsna förändringar i slemhinnan, dvs. polyper, som kan utgöra risk för cancer. Koloskopi förutsätter att tarmen töms i förväg.

I samma brev med det positiva resultatet kommer en anvisning om hur man kontaktar screeningskötaren i hemkommunen. Med screeningskötaren kommer man överens om fortsatta undersökningar.

Undersökningsstället ger noggranna anvisningar om hur man ska förbereda sig. Koloskopin tar ca en halv timme. Efter det får man åka hem.

Koloskopiundersökningen kan kännas otrevlig. I och med att koloskopi är ett medicinskt ingrepp är det också förknippat med en risk för olägenheter, såsom blödning. De är dock mycket ovanliga. Allvarliga olägenheter förekommer hos ca en på tusen.

FÖRDELAR OCH NACKDELAR MED SCREENING FÖR TARMCANCER

I likhet med andra screeningar har screening för tarmcancer utöver fördelarna också nackdelar.

Fördelar

Screening minskar antalet dödsfall som beror på tarmcancer. Enligt det man vet idag kan man genom screening minska dödligheten i tarmcancer med ca en sjättedel (15 %) bland dem som kallats till screening.

Genom screeningen upptäcks cancer i ett tidigare skede än utan screening, vilket innebär att behandlingarna ofta är lättare.

Screening kan avslöja ett förstadium till cancer, som kan avlägsnas och tarmcancer förebyggas på det sättet.

Screeningstestet gör deltagaren själv hemma. Man kan välja tiden fritt.

Nackdelar

Genom screeningen hittas inte alla cancerfall.

Ett normalt screeningresultat garanterar inte alltid att det inte kan uppstå cancer senare. Det kan också ske förändringar mellan screeningomgångarna.

VISSTE
DU?

Tarmscreeningstestet FIT upptäcker endast blod, men alla polyper och cancertumörer blöder inte hela tiden. Därför är det viktigt att upprepa testet vartannat år och ta kontakt med läkare, om man har symtom.

Vid screeningen hittas också polyper som inte skulle medföra problem i fortsättningen.

Största delen av de positiva resultaten beror på andra orsaker än cancer. Det kan vara tungt att vänta på fortsatta undersökningar och resultaten av dem.

TILLÄGGSUPPGIFTER:
www.tarmscreening.fi
www.alltomcancer.fi

